

ecce angeli accesserunt, & ministrabant ei, & Marci. 1. Eratq; cum bestijs, & angeli ministrabant ei: & Luc. 22. Apparuit autem illi angelus de cœlo, confortans eum: ac in resurrectione eius singuli Euangelistæ angelos apparuisse dixerunt: in eius autem ascensione pariter, vt Act. 1. Quod si alias descenderint, Euangelistæ tacuerunt, quia ipse Christus dixerat, factum tamen credere oportet.

CAPVT SECVDVM.

Christus aqua in vinum mutata descendit Capharnaum, & inde Ierusalem, vbi negotiatores à templo eiecit, & signum eiectionis ostendit.

ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

Caietanus exponit tertia die à quo venit Nathanaël, sed id videtur falsum: aut de die intermedia inter aduentum Nathanaëlis & nuptias, planè Ioannes tacuit. Porrò cum vnus diei tantum præcedentis meminimus, de tertio sequente dicere solemus, nõ tertio die, sed tertio post die. Faber hinc imaginatur, atque id pro vno ipsius arbitrio, quod tertio die à sabbato factæ sunt nuptiæ. At cum sabbati toto priori capite mentionem non fecit Ioannes, cur existimat Faber tertia die à sabbato factas esse has nuptias, potius quàm tertia die à prima, secunda, & tertia die sabbati: Idcirco tertia die mihi referendum videtur ad ea quæ narrare cepit Ioannes de Christo inter homines versante, scilicet ab eo factò, quo Ioannis duos discipulos excepit in domum suam. De qua dicit Ioannes: Altera die iterum, &c. quæ die hospitantibus duobus apud Christum superuenit Simon. Secunda dies, de qua dicit, in crastinum siue post die (nam Græcè est *ἑξῆς*) eadem vox, quæ paulo ante vsus est, ac die secunda collocutus est cum Nathanaële Christus, & die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Alij tertium diè altius speculantur, tres sumētes dies tribus mysterijs celebratas in Ecclesia: prima dies,

dies, quando Magi tertia decima die à natali Christi est visitauerunt: secunda, triginta serè annis reuolutis eadè die 13. à natali Christi ipse baptizatus est: anno verò reuoluto eadem die, quæ respectu aliarum tertia est, nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Vnde sic canit Ecclesia in die Epiphaniæ: Hodie cœlesti sponso iuncta est Ecclesia: quoniam cum muneribus Magi currunt ad regales nuptias: hodie in Iordane Christus baptizari voluit: hodie ex aqua vinum facta lætantur conuiuæ. Vnde tribus miraculis ornatum diem sanctum colimus. Et hæc est tertia dies mysteriorum Christi, qua factæ sunt nuptiæ in Cana Galilææ. Cana in tribu Aser, vbi & miraculum præsens factum est, vnde & Nathanaël erat, vt Ioan. 21. à Ptholemada quinq; leucis distans, vbi adhuc monstratur nobile illud nuptiarum triclinium subterraneum.

Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora. Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

Credendum est magis cum Cyrillo ex officiosa humanitate & benignitate vini carentiam Christo Mariam indicasse, quàm villo gloriolæ affectu, sicut quidam asserere ausi sunt, sed vt palàm indicata indigentia solita sua benignitate Christus vteretur. Christus autem non statim matris petitioni annuens, dicit: Quid mihi & tibi mulier? Quem locum malo interpretati cum Chrysostomo: quid ad nos, te scilicet, & me spectat, si vinum non habent. Græcè enim sic habetur, τὸ ἐμὸν καὶ σοὶ γυναιξί? id est, quid tibi mecum est, q. d. Sine illos prius suam penuriam sentire, vt beneficium sibi factū melius agnoscant. Et quod dicit: Nondum venit hora mea, perinde est ac si dicat: Nondum oportunitas est faciendi miraculi, priusquam scilicet indigentiam suam agnouerint. Quidam interpretantur: quid mihi & tibi est, id est, quid tibi mecum est? q. d. Nequaquam ad te spectat id ex me rogare quod facturum sum, cum venerit hora mea, & cum commodum duxero. Præstat autem prima intellectio. Mater enim intelligens se resutatam non esse, sed dilatā

tantū

tantum pro tēporis opportunitate miraculi occasione, iubet ministris præsto esse ad mādāta Christi peragēda. Erant autem ibi lapidæ hydriæ sex positæ secundum purificationē Iudeorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino: Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat unde esset, ministri autem sciebant, qui hauerant aquam, vocat spōsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primum bonū vinum ponit, & cū inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti bonum vinum usque adhuc.

Secundum purificationem inquit, Iudæorum, dictum est in Mathæo, frequentem fuisse Iudæis ablutionum vsum, præsertim cū mensæ accumbere vellent. Ad quas lotiones peragendas habere solebant eam in rem paratas in conuiujs suis hydrias. Erant ergo inquit, sex hydriæ pro more Iudæorum positæ, ad eos purificandos & abluendos qui opus habent. Et quia multi erant coniuuæ, multis, & capacibus opus erat hydrijs. Ideo inquit, erant sex capientes singulæ metretas binas aut ternas. Metretas aut metreta (vt Budæus de assē ait ex Dioscoride) est mensura congiōrum decem. Decem autem congiō, 60. sextarios valent, id est, amphoram & quadrantem. Georgius autem Agricola asserit continere congiōs duodecim, hoc est, sextarios 72. putatque cum Alciato, vbi habet Dioscorides: *ἑστὴ δὲ μετρητὴν ὀξὺς*, id est, congiō 10. legendum esse *ὀξὺς ἰβ.* Quod Nicædri interpretē dicat, si *μετρητὴν ἕξ ἑξῆς ὀξ.* hoc est, metretes capit sextarios 72. Dicitque idem hoc Agricola, quod metretes. 108. libras capit. Quod si de nostratis libris intelligit, sunt. 54. mensuræ, quas Parthisini pintas appellant. Atque ita singulæ hydriæ 108. pintas nostrates, quæ binas metretas capiebant: quæ ternas. 162. Has hydrias cū per ministros aqua impleri iussisset, facta mutatione aquæ in vinum, quod miraculi veritas magis patefceret, architriclino gustandū ferri iussit. Architriclinum autem vocat eum, qui curādo conuiuio præerat, quāsi principem triclinij, cuius e-

rat de ijs quæ ad conuiuium spectarent, disponere. Est autem triclinium, locus in quo veteres cenare solebāt, in lecto accumbentes, dictum à tribus lectis. Nam *κλίβη* Græcis lectus dicitur.

Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilee, et manifestauit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.

†Mat. 4. d. † *Post hæc descendit Capharnaū ipse et mater eius, et fratres eius, et discipuli eius, et ibi manserunt non multis diebus.*

Multa alia fecerat Iesus miracula incarnatus, natus, ieiunans, & huiusmodi innumera, sed non ita manifesta, sicut transmutatio elementorum inter seipsa. In quo miraculo gloriam diuinitatis suæ manifestauit hactenus latentem. Vnde considerandum est, quod Christus has nuptias præsentia sua honorauit, simulque conuiuio interfuit, ex quo sanctum approbare uoluit connubium. Neque ideo conuiuia damnanda censuit, modo frugi sint & moderata. Hoc autem exactio miraculo descendit Iesus Capharnaum cum matre, cognatis, & discipulis, ut inde Ierosolymam ad diem festum Paschæ ascenderet.

Et prope erat Pascha Iudeorum, et ascendit Iesus Ierosolymam, et inuenit in templo uendentes oues, et boues, et columbas, et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque et boues, et nummulariorum effudit æs, et mensas subuertit. Et his qui columbas uendebant, dixit: Auferte ista hinc, et nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. Recordati sunt uero discipuli eius, quia scriptum est: Zelus domus tue comedit me.

Et si licitè uiderentur uendi & emi in templo, quæ templo offerenda erant, & ibi immolanda, noluit tamen dominus, quæ sub honesta quadam occasione fieri putabantur, templo suo exhiberi, nimirum quod esset ad hoc institutum, ut orationis, non negotiationis haberetur locus. Vnde negotiatores, qui in eo oues, boues, & columbas uendebant uel emebant, eiecit: nummularios autem, qui ad hoc paratas conferebant pecunias, dispulit, & omnes simul extra templum funiculo expulit. Hæc amplius uidebis Matth. 21. quanquam non idem factum hic &

† Matth. 21. b.
Mar. 11. d.
Luc. 19. g.
45. dist. c.
Cū beatus.
88. di. cap.
Eijciēs. &
cap. quid
est. 1. q. 3.
Ex multis.
2. q. 7. ca.
Accusatio
† 19. q. 3. c.
Quoniam.
Psal. 68. b.

hæc & illic narratur, sed propè simile.

Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? Respondit Iesus, & dixit eis: † Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. † Matt. 26
Dixerunt ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud? Mar. 14. f.
Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset à mortuis, † recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt scripture, & sermone quem dixit Iesus. & 15. c.
† Psal. 3. b.
& 15. c.

Respondere pro simpliciter loqui ac dicere in Marthæo diximus, etiamsi nulla intercesserit interrogatio. Quod signum inquirunt, ostendis nobis, quia hæc facis? id est, ostende nobis signo aliquo edito, quod non temerè hoc facias, sed Dei autoritate. Quemadmodum & Moyses legationem suam Exodi. 3. à signis auspiciatus est. CHRIS TVS autem ἀνιψυατῖνάς eis respondit, dicens: Soluite templum hoc, id est soluetis. Frequens enim in scripturis est imperatiuis vti pro futuris indicatiui: de templo corporis sui loquens, quod verè templum Dei est, in quo, teste Paulo, omnis plenitudo diuinitatis etiam corporaliter, in quo præcipuè orationes exaudiuntur. Et cum inquit, solueritis, in tribus diebus excitabo illud, id est, resurgere faciam, innuens his verbis CHRIS TVS: Ego potestatis qua hæc facio, nullum vobis modò signum ostendam, sufficet signum illud, cum post dissolutum à vobis corporis mei templum hoc, meapte autoritate resurgere me videritis. Noluit autem apertis verbis id eis dicere, sed ænigmaticis. Vnde de templo materiali intelligentes, mirantur illud tam citò reædificandum, quod sub Esdra primo Cyri anno reædificari cceptum, sexto anno Darij filij Histaspis absolutum est, nempe secundum Hebræorum supputationem intra annos 46. iuxta alios Chronographos annos.

Cum autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius que faciebant. Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eo quòd ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat vt quis te-

testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Quamvis multi crederent in eo, nō tamen ut Deo, sed ut propheta: & ideo quia nosset quo animo afficerentur erga eum, non credebat se illis, eo quōd nosset omnes, id est, peruersum eorum in se animum per se ipse nouerat, nec alicuius testimonio indigebat ad declarandam Iudæorum in se mentem: quippe qui scire quid in homine esset, qui animorum scrutator esset & cordium.

CAPVT TERTIVM.

Vnum ex his qui erga eum afficerentur Nicodemum, super regeneratione per baptismum instruit. Iudæam lustrando docet & baptizat, vnde

Ioannis discipuli æmulantes, Ioanni queruntur, quos ipse arguit.

†Infr. 7. g

Et Rat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere que tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

Nicodemus vnus eorum qui per signa Christum crederant esse prophetam, timens plebis offensionem, vel cū magister esset, nō audebat palàm sciscitari ex Christo quis esset, nocte Christum adiit, plenius super creditis ipsum interrogaturus: & quia princeps Iudæorum erat, fidei mysteria discere curauit. Princeps autem Græcè ἄρχος, vel ἄρχων: ἄρχωντες autem, ut inquit Budæus in commentarijs, idem penè sunt, qui θεομοῦνται, qui sacrorum curam haberent & legum, qui quotannis leges emendabant, & ad congruētiam consentaneumq; sensum reddebant. ἄρχων etiam dicebatur speciali vocabulo, qui præerat iudicibus, iudiciorumque moderator erat. Ac puto talem magistratum inter Iudæos gessisse Nicodemum. Iesum autem maius attulisse magisterium arbitrat, confitetur ipsum vel esse Deum, vel saltem Deum secum habere.

†De con-
sec. dist. 4

Respondit Iesus, & dixit ei: Amen amen dico tibi, † nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.

Dicit